

Nog onlangs werd die absolute Staat genoemd: een stelsel, waarbij in het oog springt, dat de bijzondere vrijheid al zeer gebaat is. Ik heb hierbij het oog op een der jongste geschriften, dat om de plaats waar het verscheen en zijne, naar het mij voorkomt, consequente toepassing van het systeem bespreking verdient. Ik bedoel het proefschrift van Mr. J. A. Loeff, getiteld: »Publiekrecht tegenover privaatrecht'', in 1887 verdedigd aan de Rijks-Universiteit te Leiden, in welk geschrift, omvangrijker dan het meerendeel der proefschriften, de schrijver desniettemin zoo weinig rekening houdt met de aan zijn beginsel tegenovergestelde theoriën, dat ik, zonder hiermede mij een oordeel aan te matigen over wat door de Leidsche rechtsgeleerde faculteit wordt geleerd, onwillekeurig de vraag voelde rijzen, of niet de schrijver, als hij geroepen zou zijn tot de verdediging van de resultaten van zijn arbeid voor die faculteit, meer de bestrijding van de toepassing zijner theorie dan van die leer zelve duchtte.

De voorstelling, welke zich Mr. Loeff maakt van de vrijheid in den absoluten Staat, kan voor wie die vrijheid liefhebben, niet zeer bemoedigend heeten.

»Eerst in de dagen'', zoo schrijft hij 1), »toen men den Staat is gaan beschouwen als abstractie, als hulpbehoevenden eigenaar van een in beginsel onbegrensd recht, is de behoefte aan vaste regelen, waaraan zij, die met de uitoefening van het recht van den Staat belast waren, zouden gebonden zijn, geboren. Zoolang een koning kon zeggen: »l'Etat c'est moi'', zoolang niet het besef was doorgedrongen, dat boven den vorst stond »de Staat'' en dat de vorst niets anders was dan »le premier serviteur de l'Etat'', — zoolang met één woord de leer der Vorstensouvereiniteit nog niet had plaats gemaakt voor die der Staatssouvereiniteit, zoolang was gebondenheid der uit-

1) bl. 36.